

'Als je niets van je leven maakt, raak je je ziel kwijt'

Reimar Schefold, cultureel antropoloog

SOFIE CERUTTI

"Ruim twee jaar verbleef ik in 1967 bij de Sakuddei, een volk op de Mentawai-eilanden, ten westen van Sumatra. Een volk zonder hiërarchie, geldeconomie, en arbeidsdeling, behalve die tussen man en vrouw. Ik hield dagboeken bij, en die ben ik na thuiskomst gaan uitwerken, met de bedoeling een boek te schrijven.

Maar er kwam van alles tussen. Ik heb me beziggehouden met ontwikkelingspolitiek, met houtkapconcessies, ik maakte twee documentaires over het gebied. Het kwam er gewoon niet van. Pas toen ik afscheid nam als hoogleraar in Leiden, had ik meer tijd.

In het 'moderne' Indonesië was destijds de traditionele manier van leven van zulke volkeren verboden. Mensen mochten zich niet meer tatoeëren, wat een belangrijk ritueel is, noch hun tanden puntig slijpen of feesten vieren zoals ze gewend waren. De groep met wie ik indertijd leefde, wilde zich daar niet aan conformeren. Ze trok zich terug in het binnenland.

Ik werd er min of meer geadopteerd, maar ik bleef natuurlijk een gast, een buitenstaander. Zij hadden nog nooit een westerling gezien en waren heel nieuwsgierig. Ik vertelde dat wij ook nieuwsgierig waren, maar dat we niet allemaal konden komen, dus dat ik was gestuurd om hun manier van leven te leren kennen. Dat was natuurlijk ook de waarheid.

De Sakuddei geloven dat de ziel via de fontanel in en uit het lichaam glipt. De ziel is nieuwsgierig, die gaat op reis. Als zij de mens echt verlaat, gaat die dood. Je moet dus een leven leiden waarbij je aantrekkelijk blijft voor je ziel. Je moet je ziel lokken met mooie dingen en bescherming. Je wordt uitgedaagd creatief te zijn, iets van je leven te maken.

Die levensvisie vond ik boeiend. Je bent verantwoordelijk voor wat je zelf doet, maar dat is alleen mogelijk in groepsverband. Je moet naar vermogen bijdragen aan de groep. En ik vond het interessant dat de Sakuddei hun eigen identiteit niet overboord gooiden, hoewel ze daar best voor konden kiezen.

Natuurlijk ontstaan bij het leven in groepen ook problemen. Wie te weinig bijdraagt, wordt terechtgewezen. Als dat niet helpt, proberen ze het uit te praten: urenlang, soms dagenlang. Als dat ook niet lukt, trekt een groep weg en richt een eigen stam op. Vaak hebben ze nog wel met elkaar te maken, gaan op best vriendschappelijke wijze met elkaar om. Koppensnellen gebeurde er vroeger wel, maar alleen onder echte vijanden.

Juist de tijd dat ik weg was, van 1967 tot 1969, waren roerige jaren in Europa. Toen ik terugkwam bleek de manier van leven van de Sakuddei ineens heel erg modieus te zijn geraakt. Mensen leefden in

groepsverband - in communes - en deden bloemen in hun haar.

In 2009 ben ik er weer geweest. Opmerkelijk genoeg is de Indonesische regering nu veel toleranter. De Sakuddei leven niet meer in een zelfgekozen isolement, maar hebben kennis genomen van de buitenwereld - waarvan ze minder onder de indruk zijn dan wij westerlingen geneigd zijn te verwachten. Er is ook heel kleinschalig ecotoerisme op gang gekomen. Dat sterkt ze in de gedachte dat hun manier van leven zo slecht nog niet is."

Reimar Schefold: Wees goed voor je ziel. Mijn jaren bij de Sakuddei. Nieuw Amsterdam, Amsterdam; 358 blz. € 29,95

"Leven als de Sakuddei, in communes, was eind jaren zestig erg in,,